

Εκπαίδευση, Δια Βίου Μάθηση, Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη, Καινοτομία και Οικονομία

Τόμ. 3 (2024)

Πρακτικά του 3ου Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου "Ελλάδα - Ευρώπη 2030: Εκπαίδευση, Έρευνα, Καινοτομία, Νέες Τεχνολογίες, Θεσμοί και Βιώσιμη Ανάπτυξη"

Εταιρική κοινωνική ευθύνη των ιδιωτικών σχολείων στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της πανδημίας του Covid-19

Παύλος Πετσάβας

Copyright © 2024, Παύλος Πετσάβας

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Εταιρική κοινωνική ευθύνη των ιδιωτικών σχολείων στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της πανδημίας του Covid-19

Πετσάβας Παύλος
pavlospeb@gmail.com

Περίληψη

Σκοπός του άρθρου αυτού είναι η διερεύνηση των πράξεων εταιρικής κοινωνικής ευθύνης των ιδιωτικών εκπαιδευτικών οργανισμών στην Ελλάδα κατά την περίοδο της πανδημίας του Covid-19. Αν και οι εκπαιδευτικοί οργανισμοί συνήθως είναι δέκτες της κοινωνικής υπευθυνότητας από άλλους οργανισμούς και επιχειρήσεις απέδειξαν πως και οι ίδιοι ως μέλη του επιχειρηματικού κόσμου συνεισφέρουν στην τοπική κοινωνία όταν οι ανάγκες το απαιτήσουν. Ο αλτρουϊσμός και η αλληλοβοήθεια κυριάρχησαν ως βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα των εκπαιδευτικών μονάδων για την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης που αναπτύχθηκε τον καιρό της πανδημίας έναντι των προηγούμενων χρόνων που οι λόγοι επιλογής τέτοιων πολιτικών ήταν κυρίως εμπορικοί. Η έρευνα έδειξε επίσης πως οι σχολικοί οργανισμοί του δείγματος που επέλεξαν κάποιο είδος κοινωνικής υπευθυνότητας διπλασιάστηκαν κατά την περίοδο της πανδημίας. Έτσι όλο και περισσότεροι εκπαιδευτικοί οργανισμοί είναι διατεθειμένοι να ενσωματώσουν στην στρατηγική και πολιτική τους τέτοιου είδους πράξεις και στο μέλλον καθώς πιστεύουν πως αυξάνεται η παραγόμενη ποιότητα στο εσωτερικό των οργανισμών τους. Στην διερεύνηση του κόστους-αποτελεσματικότητας, το ύψος των δαπανών για πράξεις εταιρικής κοινωνικής ευθύνης δεν έδειξε να επηρεάζει τον βαθμό αποτελεσματικότητας των σχολικών οργανισμών. Συνοψίζοντας, οι εκπαιδευτικοί οργανισμοί που συμμετείχαν στην έρευνα απέδειξαν την ετοιμότητα και την θέληση να συνεισφέρουν μέσα από πράξεις κοινωνικής υπευθυνότητας στις κοινωνικές ρωγμές που φανέρωσε η ίδια η πανδημία. Τέλος, η συγκεκριμένη μελέτη χρηματοδοτήθηκε από το Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών στα πλαίσια της διερεύνησης των επιπτώσεων της πανδημίας του Covid-19.

Λέξειςκλειδιά: Εταιρική κοινωνική ευθύνη, ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί οργανισμοί, πανδημία, Covid-19

Abstract

The aim of this article is to investigate the corporate social responsibility actions of private educational institutions in Greece during the Covid-19 pandemic. Although educational organizations are usually recipients of social responsibility from other organizations and businesses, they proved that they themselves as members of the

business world contribute to the local community when the needs demand it. Altruism and mutual aid dominated as key features of educational institutions in responding to the humanitarian crisis that developed at the time of the pandemic compared to previous years when the reasons for choosing such policies were mainly commercial. The survey also showed that the sample school organizations that opted for some kind of social responsibility doubled during the pandemic period. Thus, more and more educational organizations are willing to incorporate such acts in their strategy and policy in the future as they believe that the quality produced within their organizations increases. In the investigation of cost-effectiveness, the level of expenditure on CSR operations did not seem to influence the degree of effectiveness of school organizations. In summary, the educational organizations that participated in the survey demonstrated the readiness and willingness to contribute through acts of social responsibility to the social cracks revealed by the pandemic itself. Finally, this study funded by the National & Kapodistrian University of Athens in the context of investigating the impact of the Covid-19 pandemic.

Keywords: Corporate social responsibility, private educational organizations, pandemic, Covid-19

Εισαγωγή

Στις 12 Μαρτίου, 2020 το κρούσμα «μηδέν» του Covid19 στην Ελλάδα σηματοδότησε την αρχή μιας νέας καθημερινότητας με αβέβαιες συνθήκες για τον εργασιακό τομέα. Επιχειρήσεις, οργανισμοί και ιδιαίτερα στην εκπαίδευση έπρεπε σε ελάχιστο χρόνο να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα και να λάβουν τις κατάλληλες αποφάσεις για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και εργασία (Bergdahl, &Nouri, 2020). Η Ελληνική πολιτεία και στην πολιτική της για την εκπαίδευση εφάρμοσε άμεσα το μέτρο για αναστολή λειτουργίας όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης. Η απόφαση για το κλείσιμο όλων των δομών εκπαίδευσης ήταν επιτακτική ανάγκη σύμφωνα με τα επιστημονικά δεδομένα καθώς μέσω της μείωσης των κοινωνικών επαφών και ιδιαίτερα των σχολικών επαφών θα ελαχιστοποιούσε σε μεγάλο βαθμό την εξάπλωση του κορωνοϊού (Andersonetal., 2020; Wenhametal., 2020). Μεγάλη πίεση προς αυτή τη κατεύθυνση έλαβαν οι εκπαιδευτικοί οργανισμοί, οι οποίοι έπρεπε εκτός της οργάνωσης για απομακρυσμένη εργασία να σχεδιάσουν, να προγραμματίσουν και να υλοποιήσουν την εξ αποστάσεως εκπαιδευτική διαδικασία (Williamson, etal., 2020). Η αναγκαία αυτή οργανωσιακή αλλαγή απαίτησε άμεσες τροποποιήσεις στην τυπική οργάνωση των εκπαιδευτικών μονάδων. Αυτό σημαίνει και ταυτόχρονη αναπροσαρμογή των οικονομικού προϋπολογισμού. Έτσι λοιπόν η

οργάνωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, η τηλεργασία και οι νέοι μέθοδοι επικοινωνίας έπρεπε να ενσωματωθούν άμεσα προκειμένου η εκπαιδευτική διαδικασία να συνεχίσει να λειτουργεί στο ίδιο επίπεδο αποτελεσματικότητας.

Οι σχολικοί οργανισμοί ήταν αυτοί που επλήγησαν πρώτοι από την πανδημία και οδηγήθηκαν στην ταχύτερη και απαιτητικότερη μεταρρύθμιση που είχε υποστεί η εκπαιδευτική διαδικασία μέχρι σήμερα. Η γρήγορη εξάπλωση της πανδημίας ανάγκασε τα σχολεία να αντιδράσουν ταχύτατα και επαρκώς σε πολυ-επίπεδες απαιτήσεις. Οι Brammer και Clark (2020) χαρακτηριστικά επισημαίνουν πως ασκήθηκαν πιέσεις στα συστήματα διασφάλισης ποιότητας της εκπαίδευσης, αύξηση φόρτου εργασίας για τους εκπαιδευτικούς και τα στελέχη εκπαίδευσης, αλλαγή του τρόπου διδασκαλίας και προσαρμογές σε νέες μορφές αξιολόγησης καθώς και σε πράξεις κοινωνικής υπευθυνότητας.

Στα πλαίσια αυτής της εργασίας θα εξεταστούν αναλυτική οι πολιτικές εταιρικής ευθύνης που επέλεξαν οι σχολικές μονάδες του δείγματος ως ένδειξη κοινωνικής υπευθυνότητας ενάντια στις δύσκολες συνθήκες που δημιούργησε η πανδημία του Covid-19. Η έρευνα αυτή αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι μιας ευρύτερης ερευνητικής διαδικασίας, η οποία χρηματοδοτήθηκε από τον ειδικό λογαριασμό έρευνας του Εθνικού & Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών στα πλαίσια του έργου «Χορήγηση 15 υποτροφιών θεωρητικών επιστημών σχετιζόμενες με τις επιπτώσεις του κορωνοϊού». Σκοπός της χρηματοδότησης αυτής ήταν η επιστημονική υποστήριξη της έρευνας διαφόρων επιστημονικών πεδίων που αφορούν στις επιπτώσεις της πανδημίας Covid-19 και τη σύνδεση των αποτελεσμάτων της διδακτορικής έρευνας με την περίοδο της πανδημίας.

1. Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας

Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (εφεξής ΕΚΕ) ορίζεται ως εκείνος ο αποτελεσματικός συνδυασμός της παραγωγικής δραστηριότητας των επιχειρήσεων και του κοινωνικού και περιβαλλοντικού αντίκτυπου της λειτουργίας τους (Παπαδόπουλος, 2006). Ο όρος για πρώτη φορά εμφανίζεται στο βιβλίο του “Social Responsibilities of the Businessmen” του HowardRothmannBowen (1953) και αναφέρεται ως η υποχρέωση των επιχειρηματιών να μην ασχολούνται μόνο με τα εσωτερικά προβλήματα των οργανισμών αλλά να υποστηρίζουν τις κοινωνικές ρωγμές που δημιουργούνται στην ευρύτερη κοινωνία (Carroll,1977). Και η πανδημία Covid-19 δημιούργησε αρκετές ρωγμές σε οικονομικό, κοινωνικό, ατομικό

και συναισθηματικό επίπεδο απαιτώντας άμεσες τροποποιήσεις στις δημόσιες και ιδιωτικές στρατηγικές για την επούλωσή τους (García-Sánchez, 2020). Οι επιχειρήσεις αναγκάστηκαν να προχωρήσουν σε αναδιοργάνωση της παραγωγής (π.χ. παραγωγή αντισηπτικών), σε αναπροσαρμογή του προσωπικού ως προς τον τρόπο εργασίας (π.χ. τηλεργασία) και ως εκ τούτου διαφοροποιήθηκαν και τα σχέδια δράσης ΕΚΕ (Κοκκίνου, 2021).

Είναι φανερό πως η πανδημία δοκίμασε τα όρια των επιχειρήσεων και των οργανισμών αναφορικά με τη δέσμευσή τους για ηθική επιχειρηματική συμπεριφορά και ΕΚΕ. Τελικά, όμως δεν επιβεβαιώθηκαν οι δυσοίωνες προβλέψεις ότι οι οικονομικές πιέσεις θα ωθήσουν τις επιχειρήσεις στην επιδίωξη βραχυπρόθεσμων κερδών μέσω απατών, παραβάσεων ή ακόμη και μείωσης των μακροπρόθεσμων επενδύσεων σε ΕΚΕ λόγω έλλειψης πόρων και αυξανόμενης πίεσης για επιβίωση. Αντίθετα μάλιστα όχι μόνο αντιστάθηκαν σε ανήθικες επιχειρηματικές πρακτικές κατά τη διάρκεια αυτής της κρίσης, αλλά και συμμετείχαν προληπτικά σε διάφορες δραστηριότητες ΕΚΕ, κυρίως όσες δύναται να προσφέρουν άμεση βοήθεια και συνδρομή στην καταπολέμηση του ιού (He&Harris, 2020). Για παράδειγμα ο όμιλος LouisVuitton ανέπτυξε γραμμή παραγωγής απολυμαντικών χεριών, μέρος των οποίων διέθεσε στα συστήματα υγείας, η Vodafone άφησε ανοιχτά τα δεδομένα κινητής τηλεφωνίας και η Ford σε συνεργασία με την GE Healthcare παρήγαγε ιατρικό εξοπλισμό για τους εργαζόμενους στα συστήματα υγείας. Δεν ήταν λίγες και οι Ελληνικές επιχειρήσεις που ανέδειξαν για ακόμα μία φορά την κοινωνική τους ευθύνη όπως η δωρεά 8 εκατομμυρίων ευρώ από τα Ελληνικά Πετρέλαια για τη στήριξη των νοσοκομείων αναφοράς για τον Covid-19 στην Ελλάδα και η μεταφορά ιατρικού και φαρμακευτικού εξοπλισμού από την Aegean Airlines. Αυτό που τελικά παρατηρείται είναι αφενός η ΕΚΕ αναδείχθηκε σε σημαντικό εταίρο των δημόσιων πολιτικών για την στήριξη κυρίως και όχι μόνο των συστημάτων υγείας και αφετέρου επιχειρήσεις παγκόσμιας εμβέλειας έδειξαν τον κοινωνικό τους χαρακτήρα και ανέλαβαν σημαντικές δράσεις στην αντιμετώπιση της πανδημίας.

Η πλούσια αρθρογραφία σε διεθνές επίπεδο αποδεικνύει τη σημασία που δίνεται στην ΕΚΕ κυρίως εξαιτίας της σύνδεσης των δράσεων της με οικονομικά οφέλη (Orlitzky, Schmidt&Rynes, 2003). Ωστόσο αξίζει να αναφερθεί πως οι έρευνες αυτές έχουν επικεντρωθεί κυρίως σε διάφορες επιχειρήσεις και τομείς αλλά όχι σε εκπαιδευτικούς οργανισμούς (Mangunyi, M. S. &Chege, 2014). Γι' αυτό και η παρούσα μελέτη έρχεται

να καλύψει αυτό το κενό και διερευνά τις πράξεις κοινωνικής ευθύνης των ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων στην Ελλάδα κατά την διάρκεια της πανδημίας του Covid-19. Όπως έχει καθιερωθεί στην Ελληνική κοινωνία, τα σχολεία αποτελούν δέκτες πράξεων της κοινωνικής ευθύνης είτε από ιδιώτες είτε από άλλες επιχειρήσεις. Οι πράξεις αυτές συνήθως έχουν μορφή υλικής ή χρηματικής δωρεάς προς τις εκπαιδευτικές μονάδες, χορήγηση υποτροφιών σε μαθητές/τριες ή παροχή δωρεάν υπηρεσιών. Το ερώτημα όμως που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον έγκειται στο εάν οι ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί οργανισμοί στην Ελλάδα εφαρμόζουν πολιτικές ΕΚΕ και με ποιον τρόπο συνέβαλαν στις ανάγκες που δημιούργησε η πανδημία.

Η ΕΚΕ σε περιόδους κρίσης αποτελεί σημαντική ευκαιρία ανάδειξης των επιχειρήσεων εφόσον χρησιμοποιούν αυτήν την ευκαιρία και ταυτόχρονα προσπαθούν να αντιμετωπίσουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο το αβέβαιο περιβάλλον που διαμορφώνει η κρίση (Fernández&Souto, 2009). Αυτή η άποψη φαίνεται να επιβεβαιώνεται και από τον Maslow (1943), ο οποίος υποστήριξε πως εάν το περιβάλλον που δημιουργείται από την κρίση είναι απειλητικό για τις επιχειρήσεις, τότε αυτές θα πραγματοποιήσουν ενέργειες με στόχο την επιβίωσή τους. Ωστόσο παρά τη συνεισφορά των επιχειρήσεων σε κοινωνικού περιεχομένου ενέργειες δημιουργούνται ερωτήματα (He&Harris, 2020) όπως αν οι επενδύσεις στην ΕΚΕ θα συνεχίσουν να υπάρχουν από τις επιχειρήσεις στον ίδιο βαθμό και στο μέλλον ή αν η σημαντικότητα της ΕΚΕ γίνεται κατανοητή από την ηγεσία σε περιόδους κοινωνικής πίεσης. Η απάντηση βρίσκεται σε αυτό που μας δίδαξε η ίδια η πανδημία πως: «είμαστε όλοι μαζί». Οι άνθρωποι είναι αυτοί που θα ωθήσουν τις επιχειρήσεις στην κοινωνική υπευθυνότητα.

Αξίζει στο σημείο αυτό να αναφερθεί πως οι αρχές της ΕΚΕ είναι συνεκτικές με τις αρχές της ΔΟΠ για συνεχή βελτίωση, οργανωτική δέσμευση, προσανατολισμό στον πελάτη και στα ενδιαφερόμενα μέρη (Frolona&Lapina, 2014). Η συνεχής βελτίωση των διαδικασιών ενός οργανισμού, τόσο εσωτερικά όσο και εξωτερικά, ενσωματώνει και τις δύο αυτές έννοιες (McAdam&Leonard, 2003). Την ισχυρή συσχέτιση της ΕΚΕ και της συνεχούς βελτίωσης της ΔΟΠ υπογράμμισαν και οι Hollingworth και Valentine (2014) που υποστήριξαν ότι οι στρατηγικές αυτές μοιράζονται κοινές αρχές, όπως ο ορθολογισμός, η ανταλλαγή πληροφοριών, η συνεργασία, η συμμετοχή και η δέσμευση των εργαζομένων, το κοινό όραμα και οι κοινοί στόχοι, ο προσανατολισμός στα ενδιαφερόμενα μέρη. Οι προσπάθειες για συνεχή βελτίωση των διαδικασιών είναι απαραίτητη ενέργεια προκειμένου να εφαρμοστούν οι

αρχές της ΔΟΠ (Flynnetal., 1994; Sila&Ebrahimpour, 2002; Snell&Dean, 1992). Αν και η ΔΟΠ προπορεύεται χρονικά της ΕΚΕ η βιβλιογραφία έδειξε πως υπό προϋποθέσεις οι δύο αυτές έννοιες μπορούν να εξελίσσονται ταυτόχρονα ή ακόμα και να ταυτιστούν κατά την διάρκεια του επιχειρηματικού χρόνου. Για να επιτευχθεί αυτό σημαντικό ρόλο θα παίξει το ανθρώπινο δυναμικό των επιχειρήσεων. Οι άνθρωποι είναι αυτοί που χτίζουν την ποιότητα σε έναν οργανισμό σε κάθε στάδιο εργασίας τους. Η ατομική κοινωνική ευθύνη των υπαλλήλων προς τους συναδέλφους, τους προϊσταμένους τους και κατ' επέκταση προς τον ίδιο τον οργανισμό και μέσω των αρχών της διοίκησης ποιότητας έχει την δύναμη να μετατρέψει την ατομική σε εταιρική κοινωνική ευθύνη (Ghobadianetal., 2007). Για το ανθρώπινο κεφάλαιο κάνουν λόγο και οι Oppenheim και Przasnyski (1999), οι οποίοι υποστηρίζουν πως όλα τα ενδιαφερόμενα μέλη ενός οργανισμού είναι αυτά που μέσα από ποιοτικές ενέργειες όπως η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, η εργασιακή ικανοποίηση και η μακροχρόνια πίστη τους θα βοηθήσει τον εκάστοτε οργανισμό να αντέξει στον χρόνο και να παρέχει υψηλής ποιότητας προϊόντων και υπηρεσιών στην κοινωνία.

Μία άλλη προϋπόθεση ως κοινός παρονομαστής για τη σύμπραξη της διοίκησης ποιότητας και της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης είναι οι ηθικές αξίες. Κατά τον Vinten (1998) η διοίκηση ολικής ποιότητας έχει κοινά στοιχεία με την νόμιμη ηθική της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Άλλοι ερευνητές υποστήριξαν πως διοίκηση ολικής ποιότητας και εταιρική κοινωνική ευθύνη μοιράζονται κοινές ηθικές αξίες και τις διαχειρίζονται με παρόμοιο τρόπο ώστε να οδηγήσουν τον οργανισμό στην επιτυχία (Leonard 2003; Moir, 2001; Vinten, 1998; Wicks, 2001; Wicks&Freeman 1998) .

Η διοίκηση ποιότητας υποδέχεται την εταιρική κοινωνική ευθύνη τόσο ως γενικό ζήτημα όσο και πιο συγκεκριμένα καθώς σχετίζεται με βραβεία και πιστοποίηση ποιότητας. Τα μοντέλα ανάπτυξης και διαχείρισης ποιότητας ενσωματώνουν την εταιρική κοινωνική ευθύνη ως βασικό συστατικό για να οδηγηθεί ένας οργανισμός προς την αριστεία. Αυτό αποδεικνύεται από τις πιστοποιήσεις του Διεθνούς Οργανισμού Τυποποίησης (ISO) και τα κριτήρια που παρέχονται από το MalcolmBaldrigeAward (Leonard&McAdam, 2003). Τα Κριτήρια Baldrige (2003) απαριθμούν ρητά την κοινωνική ευθύνη ως βασικό συστατικό για την επιτυχή έκβαση της Διοίκησης Ποιότητας. Στο ίδιο μοτίβο κινούνται τόσο το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Διαχείρισης Ποιότητας (EFQM) ExcellenceModel όσο και το AustralianBusinessExcellenceFramework, τα οποία εμπεριέχουν την έννοια

της CSR ως ιδανικό συστατικό για την άριστη διαχείριση. (Ghobadian&Woo, 1996; Martin-Castilla, 2002).

2. Μεθοδολογία της έρευνας

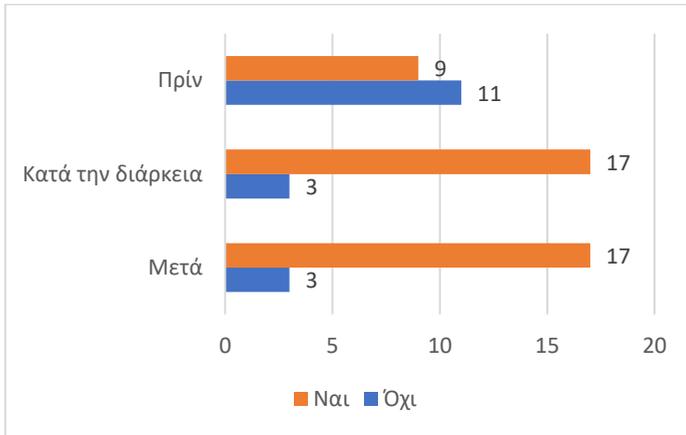
Η παρούσα έρευνα αποτελεί απόσπασμα μιας γενικότερης μελέτης της συμπεριφοράς των ιδιωτικών εκπαιδευτικών οργανισμών στην Ελλάδα κατά την διάρκεια της πανδημίας του Covid-19, η οποία χρηματοδοτήθηκε από το Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών στο πλαίσιο της διδακτορικής έρευνας του ερευνητή. Ωστόσο, επειδή στον ελληνικό επιστημονικό χώρο δεν παρατηρούνται συχνά έρευνες που σχετίζονται με την κοινωνική υπευθυνότητα των οργανισμών και των επιχειρήσεων και ιδιαίτερα των εκπαιδευτικών οργανισμών, κρίθηκε σκόπιμο από τους ερευνητές να απομονωθούν τα συγκεκριμένα δεδομένα και να παρουσιαστούν τα αποτελέσματά της αυτόνομα. Ως μεθοδολογικό εργαλείο για την συλλογή δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο. Για την επιλογή του δείγματος χρησιμοποιήθηκε η σκόπιμη δειγματοληπτική μέθοδος σε σύνολο 20 ιδιωτικών εκπαιδευτικών οργανισμών. Βασικές προϋποθέσεις για την επιλογή του δείγματος ήταν αφενός να πρόκειται για ιδιωτικό σχολείο στο οποίο λειτουργούν όλες οι βαθμίδες εκπαίδευσης από το νηπιαγωγείο μέχρι και το λύκειο και αφετέρου να έχουν αναρτήσει στις ιστοσελίδες τους έστω μία προωθητική ενέργεια που να σχετίζεται με πράξεις κοινωνικής υπευθυνότητας.

Σκοπός της έρευνας αυτής είναι η διερεύνηση του κατά πόσο τα ιδιωτικά εκπαιδευτήρια εφάρμοζαν πολιτικές εταιρικής κοινωνικής ευθύνης πριν την εμφάνιση της πανδημίας του Covid19, εάν εφάρμοσαν κάποια πολιτική κατά την διάρκεια της πανδημίας και κατά πόσο είναι διατεθειμένοι να συνεχίσουν να εφαρμόζουν αντίστοιχες πολιτικές και στο μέλλον. Επιπρόσθετα, αναζητούνται οι λόγοι που οδήγησαν στην επιλογή αυτή καθώς και το είδος της πράξης κοινωνικής ευθύνης. Σε συνέχεια αναζητείται το ύψος των δαπανών για την εταιρική κοινωνική ευθύνη από κάθε εκπαιδευτικό οργανισμό και γίνεται μια ανάλυση κόστους-αποτελεσματικότητας ως προς τον βαθμό αποτελεσματικότητας των ίδιων των σχολείων.

3. Αποτελέσματα της έρευνας

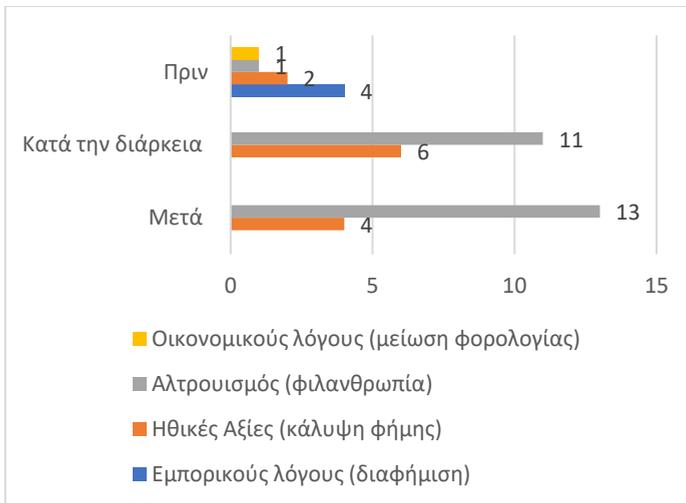
Τα αποτελέσματα της έρευνας σχετικά με τις δράσεις εταιρικής κοινωνικής ευθύνης των ιδιωτικών εκπαιδευτικών οργανισμών που συμμετείχαν στην

έρευνα τόσο πριν όσο και κατά την διάρκεια της πανδημίας του Covid19 παρουσιάζονται παρακάτω. :

Σχήμα 1: Εφαρμογή πολιτικών Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης

Όπως φαίνεται στο σχήμα 1, πριν από την εμφάνιση της Πανδημίας εννέα στους είκοσι εκπαιδευτικούς οργανισμούς εφαρμόζαν πολιτικές ΕΚΕ ενώ κατά την διάρκεια της Πανδημίας η αναλογία αυτή αντιστράφηκε και δεκαεπτά στους είκοσι εκπαιδευτικούς οργανισμούς εφαρμόσαν κάποια πολιτική Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Ταυτόχρονα, το ίδιο ποσοστό δήλωσε πως θα συνεχίσει την πολιτική αυτή και μετά το τέλος της Πανδημίας.

Σχήμα 2: Λόγοι εφαρμογής Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης

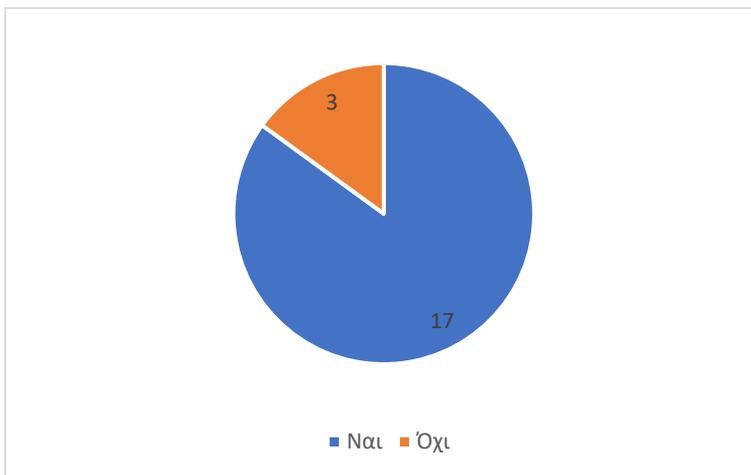
Στο ερώτημα « Για ποιους λόγους επιλέξατε να εφαρμόσετε πολιτικές εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στον εκπαιδευτικό σας οργανισμό», για τις εννέα εκπαιδευτικές μονάδες που ήδη ακολουθούσαν αυτή τη τακτική, όπως φαίνεται στο σχήμα 2, μία εκπαιδευτική μονάδα δήλωσε πως ο λόγος ήταν οικονομικός και πιο συγκεκριμένα για μείωση της φορολογίας, ένας εκπαιδευτικός οργανισμός δήλωσε πως η πράξη είχε καθαρά αλτρουιστικό χαρακτήρα, δύο εκπαιδευτικοί οργανισμοί δήλωσαν πως ο λόγος ήταν για την κάλυψη της φήμης τους ενώ τέσσερις εκπαιδευτικοί οργανισμοί δήλωσαν πως επέλεξαν τέτοιου είδους πράξεις για προωθητικούς λόγους. Κατά την διάρκεια της πανδημίας του Covid19, η πλειονότητα των εκπαιδευτικών οργανισμών επέλεξε κάποιου είδους πράξη κοινωνικής ευθύνης καθώς έντεκα σχολικές μονάδες ήθελαν να αποδείξουν τον φιλανθρωπικό τους χαρακτήρα και άλλες έξι να υπερασπιστούν τις ηθικές τους αξίες. Το σημαντικότερο γεγονός είναι πως και οι δεκαεπτά σχολικές μονάδες προτίθεται να επενδύσουν σε πράξεις κοινωνικής ευθύνης και στο μέλλον με κύριο χαρακτηριστικό αυτών και την αίσθηση του αλτρουισμού και την ανάπτυξη των ηθικών τους αξιών.

Σχήμα 3: Είδος πράξης ΕΚΕ

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα αποτελέσματα της ερώτησης « Αναφέρετε το είδος της πράξης της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης που

εφαρμόσατε στον εκπαιδευτικό σας οργανισμό». Πιο συγκεκριμένα, εξετάζοντας το σχήμα 3, οι επτά εκπαιδευτικές μονάδες επέλεξαν κοινωνικά υπεύθυνες επιχειρηματικές πρακτικές πριν την εμφάνιση της πανδημίας μέσω της στήριξης των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων υπό την μορφή ολικής ή μερικής χορήγησης υποτροφίας ενώ δύο εκπαιδευτικοί οργανισμοί είχαν προωθητικούς σκοπούς και χορηγούσαν ολικής ή μερικής μορφής υποτροφία για λογαριασμό κάποιας άλλης εταιρείας-χορηγού. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας δέκα στα δεκαεπτά σχολεία χορήγησαν υποτροφίες σε ευάλωτες κοινωνικά ομάδες, τέσσερα σχολεία επέλεξαν τον εταιρικό εθελοντισμό καθώς προέτρεπαν τους εργαζομένους τους να παρέχουν τις γνώσεις τους στην τοπική κοινωνία και τρεις εκπαιδευτικές μονάδες προσέφεραν χρήματα για την ανέγερση νέων κλινών covid στα νοσοκομεία. Από τις εκπαιδευτικές μονάδες που προτίθενται να συνεχίσουν τέτοιου είδους πολιτικές και στο μέλλον θα επιλέξουν τις κοινωνικά υπεύθυνες επιχειρηματικές πρακτικές, τον εταιρικό εθελοντισμό, την φιλανθρωπία και τις προωθητικές ενέργειες.

Σχήμα 4: Εφαρμογή Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και Ποιότητας

Στο ερώτημα εάν πιστεύετε πως οι πολιτικές Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης αυξάνουν την ποιότητα του Εκπαιδευτικού Οργανισμού, όπως αποτυπώνεται στο σχήμα 4 δεκαεπτά στις είκοσι εκπαιδευτικές μονάδες δήλωσαν πως οι πράξεις τέτοιου είδους αυξάνουν την ποιότητα της σχολικής μονάδας ενώ τρεις από αυτές διαφώνησαν καθώς και δεν εφάρμοσαν καμία τέτοιου είδους πολιτική.

Σχήμα5: Ύψος δαπανών ΕΚΕ ως προς το σύνολο των εξόδων

Ως προς το ύψος των δαπανών για εταιρική κοινωνική ευθύνη και στο σχήμα 5 ως ποσοστό του συνολικού ποσού των εξόδων πριν από την εμφάνιση της πανδημίας αυτό περιοριζόταν στο 5% των συνολικών εξόδων. Κατά την διάρκεια της πανδημίας υπήρξε αύξηση των δαπανών για εταιρική κοινωνική ευθύνη καθώς υπήρξαν δύο εκπαιδευτικές μονάδες, των οποίων η κάλυψη για πράξεις κοινωνικής ευθύνης άγγιξαν το 8% των συνολικών εξόδων ενώ μία εκπαιδευτική μονάδα δήλωσε το 10% των εξόδων της.

Ερευνητικό ερώτημα : Το ύψος των δαπανών για Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη επηρεάζει τον βαθμό αποτελεσματικότητας της σχολικής μονάδας (ποσοστό επιτυχίας εισαγωγής σε ΑΕΙ).

H0: Οι σχολικές μονάδες που αύξησαν τις δαπάνες ΕΚΕ δεν παρουσιάζουν περισσότερες επιτυχίες των μαθητών σε σχέση με τις μονάδες που μείωσαν τις δαπάνες κατά τη διάρκεια της Covid-19.

H1: Οι σχολικές μονάδες που αύξησαν τις δαπάνες ΕΚΕ παρουσιάζουν περισσότερες επιτυχίες των μαθητών σε σχέση με τις μονάδες που μείωσαν τις δαπάνες κατά τη διάρκεια της Covid-19.

Ο έλεγχος κανονικότητας με το στατιστικό κριτήριο των Shapiro-Wilk εφόσον ο αριθμός των παρατηρήσεων είναι μικρότερος του 50 (Royston, 1982) έδειξε ότι οι μεταβλητές ακολουθούν την κανονική κατανομή ($p=0.637 > 0.05$, $p=0.721 > 0.05$).

Πίνακας 1: Περιγραφικά μέτρα του ποσοστού επιτυχίας και των επενδύσεων σε ΕΚΕ

	Επένδυση σε ΕΚΕ	N	Μέση τιμή	Τυπική απόκλιση	Τυπικό σφάλμα
Ποσοστό επιτυχίας	ΝΑΙ	3	83	4,58	2,65
	ΟΧΙ	17	84,5	3,83	0,93
Σύνολο (N=20)	200	20			

Έτσι πραγματοποιήθηκε t-test ανεξάρτητων δειγμάτων που έδειξε πως και οι διακυμάνσεις είναι ίσες ($\text{sig}=0.883>0.05$). Ως αποτέλεσμα δεν απορρίπτουμε την μηδενική υπόθεση ($t_{18}=0,623$, $p\text{-value}=0,541>0,05$), δηλ. οι σχολικές μονάδες που αύξησαν τις δαπάνες εταιρικής κοινωνικής ευθύνης δεν παρουσιάζουν περισσότερες επιτυχίες των μαθητών σε σχέση με τις μονάδες που μείωσαν τις δαπάνες κατά τη διάρκεια της Covid-19.

Τα παραπάνω αποτελέσματα δεν μπορούν να γενικευτούν και να εξάγουν συμπεράσματα για το σύνολο της συμπεριφοράς της ιδιωτικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα κατά την διάρκεια της πανδημίας, αλλά αποτελούν ένα σημαντικό δείγμα σε μία σπάνια διερεύνηση για πράξεις κοινωνικής υπευθυνότητας, εφαρμοζόμενη στον επιχειρηματικό κόσμο της εκπαίδευσης.

4. Συζήτηση

Η πανδημία της νόσου Covid-19 είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας κρίσης άνευ προηγουμένου σε όλους τους τομείς. Ιδιαίτερα, στον τομέα της εκπαίδευσης αυτό που συνέβη ήταν το μαζικό κλείσιμο των δια ζώσης εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων των σχολικών μονάδων στο σύνολο των περισσότερων χωρών με σκοπό την αποτροπή της εξάπλωσης της νόσου. Μάλιστα οι εκπαιδευτικοί χωρίς καμία προηγούμενη επιμόρφωση κλήθηκαν να υιοθετήσουν την Επείγουσα Απομακρυσμένη Διδασκαλία ώστε να διασφαλιστεί η εκπαιδευτική συνέχεια των μαθητών/τριών. Στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας επιβεβαιώθηκε η ετοιμότητα και η δυναμική των ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις που δημιουργήθηκαν εξαιτίας της παγκόσμιας υγειονομικής και οικονομικής κρίσης που επέφερε η πανδημία του Covid-19. Η ιδιωτική εκπαίδευση φαίνεται να ηγείται σε θέματα ψηφιακού μετασχηματισμού και υπό αυτό το πρίσμα ανταποκρίθηκε πλήρως στις κοινωνικές ανάγκες που δημιούργησαν οι συνθήκες της πανδημίας.

Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας οι ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί οργανισμοί στην Ελλάδα κινητοποιήθηκαν με τέτοιο τρόπο ώστε να καλύψουν τις ανάγκες που δημιουργήθηκαν κατά την διάρκεια της πανδημίας. Το 85% στο σύνολο των εκπαιδευτικών μονάδων που εξετάστηκαν στην παρούσα μελέτη επένδυσε σε πράξεις εταιρικής κοινωνικής ευθύνης κατά την διάρκεια της πανδημίας ενώ τα προηγούμενα χρόνια η εταιρική κοινωνική ευθύνη αφορούσε μόνο το 45% του δείγματος.

Ο κύριος και σπουδαιότερος λόγος για την εφαρμογή κοινωνικών πολιτικών απέκτησε καθαρά αλτρουιστικό χαρακτήρα κατά την διάρκεια της πανδημίας του Covid-19 ενώ τα προηγούμενα χρόνια οι λόγοι ήταν οικονομικοί ή εμπορικοί στα περισσότερα σχολεία. Αυτό δηλώνει πως οι εκπαιδευτικοί οργανισμοί και η κοινωνία είναι αλληλένδετες (McLennan&Banks, 2019; Idemudia&Ite, 2006) κάτω από το πρίσμα των φιλανθρωπικών ενεργειών της κοινωνικής υπευθυνότητας των οργανισμών.

Όλα τα παραπάνω επιβεβαιώνονται στην αύξηση των δαπανών των προϋπολογισμών των εκπαιδευτικών μονάδων όπου κατά την διάρκεια της πανδημίας διατέθηκαν ποσά που καλύπτουν κατά μέσο όρο έως και 5% των συνολικών προϋπολογισθέντων εξόδων τους. Η αναμόρφωση των προϋπολογισμών και ειδικά σε επενδύσεις για εταιρική κοινωνική ευθύνη αποδεικνύει την άμεση ανταπόκριση των σχολικών μονάδων να καταβάλλουν προσπάθειες για την απαλοιφή των ρωγμών που δημιουργήθηκαν κατά την διάρκεια της πανδημίας του Covid-19 (Mahmudetall, 2021).

Επιπλέον, στο ερευνητικό ερώτημα για το εάν οι επενδύσεις σε ΕΚΕ συνδέονται με τον βαθμό αποτελεσματικότητας του σχολείου η έρευνα έδειξε πως δεν υπάρχει καμία τέτοιου είδους σύνδεση. Από την άλλη, το σημαντικότερο είναι πως το σύνολο των εκπαιδευτικών οργανισμών που επέλεξαν μια τέτοιου είδους βοήθεια προτίθενται να εφαρμόσει τέτοιου είδους πράξεις και στο μέλλον καθώς επίσης πιστεύουν πως η στήριξη της τοπικής κοινωνίας μέσα από την κοινωνική υπευθυνότητα αυξάνει τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών τους οργανισμών.

Κλείνοντας, η ίδια η πανδημία επανακαθόρισε και άλλαξε την στρατηγική υπευθυνότητας των εκπαιδευτικών οργανισμών απέναντι στην τοπική κοινωνία. Τα σχολεία που συμμετείχαν στην έρευνα εκτός από δέκτες κοινωνικής ευθύνης απέδειξαν πως μπορούν να συντελέσουν και τα ίδια στην ανθρωπιστική προσπάθεια που καθόρισε ο Covid-19 μέσα από τις πράξεις κοινωνικής ευθύνης που επέλεξαν. Ο αλτρουϊσμός και η

αλληλοβοήθεια κυριάρχησαν ως βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα των εκπαιδευτικών μονάδων για την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης που αναπτύχθηκε τον καιρό της πανδημίας. Άλλωστε, αυτό που μας δίδαξε η ίδια η πανδημία είναι πως άνθρωποι και επιχειρήσεις « Είμαστε όλοι μαζί» (He&Harris, 2020).

5. Βιβλιογραφία

- Anderson, E. L., Turnham, P., Griffin, J. R., & Clarke, C. C. (2020). Consideration of the aerosol transmission for COVID-19 and public health. *Risk Analysis*, 40(5), 902-907.
- Bergdahl, N., Nouri, J., & Fors, U. (2020). Disengagement, engagement and digital skills in technology-enhanced learning. *Education and information technologies*, 25(2), 957-983.
- Bowen, H. R., & Johnson, F. E. (1953). *Social responsibilities of the businessman... with a commentary by F. Ernest Johnson*. New York.
- Brammer, S., & Clark, T. (2020). COVID-19 and management education: Reflections on challenges, opportunities, and potential futures. *British Journal of Management*, 31(3), 453.
- Carroll, A. B. (1977). *Managing corporate social responsibility*. Little, Brown.
- Fernández, B. veSouto, F. (2009). Crisis and Corporate Social Responsibility: Threat or Opportunity? *International Journal of Economic Sciences and Applied Research* 2(1), 36-50.
- Flynn, B.B., Schroeder, R.G. & Sakakibara, S. (1994), A framework for quality management research and an associated measurement instrument. *Journal of Operations Management*, 11 (4), 339-366.
- Frolova, I. & Lapina, I. (2014) Corporate social responsibility in the framework of quality management. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 156, 178–182.
- García-Sánchez, I. M., & García-Sánchez, A. (2020). Corporate social responsibility during COVID-19 pandemic. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 6(4), 126.
- Ghobadian, A., & Woo, H. S. (1996). Characteristics, benefits and shortcomings of four major quality awards. *International Journal of Quality & Reliability Management*.
- Ghobadian, A., Gallear, D., & Hopkins, M. (2007). TQM and CSR nexus. *International Journal of Quality & Reliability Management*, 24(2), 704-721.

- He, H., & Harris, L. (2020). The impact of Covid-19 pandemic on corporate social responsibility and marketing philosophy. *Journal of Business Research*, 116, 176-182.
- Hollingworth, D. and Valentine, S. (2014) Corporate social responsibility, continuous process improvement orientation, organizational commitment and turnover intentions', *International Journal of Quality & Reliability Management*, 31(6), 629–651.
- Idemudia, U. (2009). Oil extraction and poverty reduction in the Niger Delta: A critical examination of partnership initiatives. *Journal of Business Ethics*, 90 (Suppl. 1), 91–116.
- Mahmud, A., Ding, D., & Hasan, M. M. (2021). Corporate social responsibility: Business responses to Coronavirus (COVID-19) pandemic. *SAGE Open*, 11(1), 2158244020988710.
- Mangunyi, M. S., & Chege, K. (2014). Challenges facing the implementation of corporate social responsibility programs in education sector: A survey of private primary schools in Busia County, Kenya. *International Journal of Innovative Research & Development*, 3(4), 410-425.
- Martin-Castilla, J.L., (2002). Possible Ethical Implications in the Deployment of the EFQM Excellence Model. *Journal of Business Ethics*, 39(½), 125-134.
- Maslow, A. H. (1943). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*, 370-396.
- Matten, D., & Moon, J. (2004). Corporate social responsibility. *Journal of business Ethics*, 54(4), 323-337.
- McAdam, R., & Leonard, D. (2003). Corporate social responsibility in a total quality management context: opportunities for sustainable growth. *Corporate Governance: The international journal of business in society*.
- McLennan, S., Banks, G. (2019). Reversing the lens: Why corporate social responsibility is not community development. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 26(1), 117–126.
- Moir, L. (2001). What do we mean by corporate social responsibility? *Corporate Governance: The International Journal for Effective Board Performance*, 1(2), 16-22.
- Oppenheim, B. W., & Przasnyski, Z. H. (1999). Total quality requires serious training. *Quality Progress*, 32, 63-73.
- Orlitzky, M., Schmidt, F. L., & Rynes, S. L. (2003). Corporate social and financial performance: A meta-analysis. *Organization Studies*, 24(3), 403-441.

- Sila, I. & Ebrahimpour, M. (2002). An investigation of the total quality management survey-based research published between 1989 and 2000: a literature review. *The International Journal of Quality & Reliability Management*, 19 (6/7), 902-970.
- Snell, S. and Dean, J. (1992), Integrated manufacturing and human resource management: a human capital perspective. *Academy of Management Journal*, 35 (3), 467-504.
- Vinten, G. (1998). Putting ethics in quality. *The TQM Magazine*, 10 (2), 89-94.
- Wenham, C., Smith, J., & Morgan, R. (2020). COVID-19: the gendered impacts of the outbreak. *The lancet*, 395(10227), 846-848.
- Wicks, A.C. & Freeman, R.E. (1998). Organization studies and the new pragmatism: positivism, anti-positivism, and the search for ethics. *Organization Science*, 9 (2), 123-40.
- Wicks, A.C. (2001). The value dynamics of total quality management: ethics and the foundation of TQM. *Business Ethics Quarterly*, 11 (3), 501-536.
- Williamson, B., Eynon, R., & Potter, J. (2020). Pandemic politics, pedagogies and practices: digital technologies and distance education during the coronavirus emergency. *Learning, Media and Technology*, 45(2), 107-114.
- Κοκκίνου, Μ. (2021, Μάρτιος). Με υπευθυνότητα τον καιρό της πανδημίας. *Parallaxi*. Retrieved from: <https://parallaximag.gr/me-yrefthynotita-ton-kairo-tis-pandimias-105745>
- Παπαδόπουλος, Δ. (2006). Δράση 2: συγκριτικές μελέτες ανάλυσης αποτελεσμάτων συνδυασμένων πολιτικών στον πρωτογενή, δευτερογενή, τριτογενή τομέα από κράτη-μέλη της Ε.Ε. που ανέπτυξαν καλές πρακτικές. Δίκτυο ΕΚΕ.